Ola Sunde Gartneri
Nordsjøvegen 1257
4343 ORRE

Trondheim, 28.04.2016

Deres ref.:	Vår ref. (bes oppgitt ved svar):	Saksbehandler:
[Deres ref.]	2016/3194	Tomas Holmern

Vedtak om avslag på søknad om tillatelse til utsetting av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse til pollinering av tomatplanter i veksthus – Ola Sunde Gartneri

1. Søknaden

Det vises til søknad datert 06.04.2016, der Ola Sunde ber om tillatelse til utsetting av 3 bolkasser (totalt 500 humler) med mørk jordhumle (*Bombus terrestris*), som skal importeres fra Belgia. Formålet med utsettingen er pollinering av tomatplanter i veksthus. Bruken av bolene skal skje i Nordsjøvegen 1257, 4343 Orre i Rogaland. Tidsrommet for planlagt utsetting er 20.04. til 20.05.2016. Søker viser til et støttebrev fra Norsk Gartnerforbund (NGF) mottatt av Miljødirektoratet den 31.03.2016, der NGF bl.a. uttaler at det ikke er tilstrekkelig tilgang på norskproduserte bol av mørk jordhumle, og at disse ikke har god nok kvalitet. Søker peker på at han vil følge de risikoreduserende tiltak som er foreslått i NGFs støttebrev, som knytter seg bl.a. til brukstid (fire uker), rømningstiltak (bl.a. at bolene skal ha dronninglås), internkontrollrutiner og destruksjonsmetoder.

2. Det rettslige grunnlaget

Formålet med forskrift 19. juni 2015 om fremmede organismer (forskriften) er å hindre innførsel, utsetting og spredning av fremmede organismer som medfører, eller kan medføre, uheldige følger for naturmangfoldet, jf. forskriften § 1.

Etter forskriften § 10, kreves det tillatelse for utsetting av organismer som ikke hører til noen art, stamme eller bestand som forekommer naturlig på stedet. Kravet gjelder ved utsetting av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse, som er framskaffet gjennom avl på andre bestander enn de som finnes naturlig i Norge.

Miljødirektoratet kan, etter søknad, gi tillatelse til utsetting av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse. Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 er lagt til grunn som retningslinjer for vurderingen, jf. naturmangfoldloven § 7. Det kan ikke gis tillatelse hvis det er grunn til å anta at innførselen eller utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 tredje ledd. I vurderingen av om det skal gis tillatelse etter forskrift om fremmede organismer, skal det ikke tas hensyn til dyrehelse som ivaretas under

matloven, jf. naturmangfoldloven § 32 tredje ledd. Miljødirektoratet skal vurdere og fastsette de vilkår som anses nødvendige for å hindre uheldige følger for det biologiske mangfold, jf. forskriften § 15 fjerde ledd.

I forarbeidene (foredraget til Kgl. res. 19.6.2015) til forskrift om fremmede organismer, blir det uttalt: *«På bakgrunn av den svært høye risikoen for naturmangfold ved bruk av utenlandsk mørk jordhumle bør import og bruk etter departementets syn i utgangspunktet forbys. Av hensyn til tomatdyrkere som driver vinterproduksjon mener departementet likevel at det i særskilte tilfeller bør være adgang til å kunne gi tillatelse til import og bruk av importert mørk jordhumle. Det vises til den alminnelige bestemmelsen i naturmangfoldloven § 14 om at tiltak etter loven skal avveies mot andre viktige samfunnsinteresser.»* Videre uttales det at *«(...) det vil gis tillatelse til innførsel og bruk av utenlandsk mørk jordhumle til pollinering i veksthus fra om lag 15. november til 15. februar, dersom norsk mørk jordhumle ikke dekker etterspørselen. Det vil da ikke stilles krav om at veksthuset sikres med nett mot rømning.»*

Med hensyn på bruk utenfor denne angitte perioden, uttales det at: «*Departementet understreker i denne sammenhengen at det ikke er aktuelt å gi tillatelse til innførsel og bruk av mørk jordhumle som ikke er fra norsk bestander året rundt, selv om det aktuelle veksthuset sikres med nett. Det legges her vekt på at det er nær umulig å sikre et veksthus fullstendig mot rømming, og at rømming av selv få individer vil kunne gjøre stor skade*»

3. Miljødirektoratets vurdering

Humler og bier er utsatt for mange påvirkningsfaktorer, og det er grundig dokumentert at mange humlearter har gått sterkt tilbake i løpet av de siste 60 år, både i Europa og i Nord-Amerika. Humlearter i Norge har også hatt en tilbakegang de senere år, og flere er nå rødlistede i Norsk rødliste for arter 2015.

En risikovurderingen utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA), (NINA-rapport 895), avdekker at importert, utenlandsk mørk jordhumle utgjør svært høy økologisk risiko for norske arter. Rapporten viser at importert, utenlandsk mørk jordhumle har et dokumentert stort potensial for overføring av genetisk materiale til stedegne humler av samme art, og det er sterk indikasjon på at de konkurrerer med andre humlearter, slik at de påvirker bestandsstørrelsen negativt. Det er også dokumentert risiko for overføring av smittsomme parasitter og sykdommer til stedegne humler eller planter.

Etter Miljødirektoratets vurdering, er kunnskapen om hvilke effekter importert, mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse kan ha på humler i Norge tilstrekkelig, jf. naturmangfoldloven § 8. Naturmangfoldloven § 9 får dermed ikke anvendelse i saken.

Kunnskapen om de negative miljøeffektene ved bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse tilsier at innførsel og bruk i utgangspunktet er i strid med forskriftens formål. At det i forskriftens forarbeider åpnes for innførsel og bruk i perioden fra ca. 15. november til 15. februar, bygger på avveiinger mellom den økologiske risikoen som er forbundet med innførsel og bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse på den ene siden, og hensynet til tomatdyrkere som driver med vinterproduksjon på den andre, jf. naturmangfoldloven § 14.

Søknaden gjelder bruk i månedene april og mai, som er utenfor tidsrommet som det i utgangspunktet åpnes for å gi tillatelse til i forarbeidene. Søker viser til NGFs støttebrev, hvor det hevdes at produksjonen av norsk mørk jordhumle ikke er tilstrekkelig til å dekke behovet tomatdyrkerne har i vårmånedene, verken hva gjelder antall bol eller kvalitet. I NGFs støttebrev pekes det på at mangel på norske humlebol vil gi gartneriene økte kostnader som følge av redusert avling og merarbeid knyttet til håndpollinering. Videre hevdes det at dette vil gi redusert tilførsel av norske tomater.

Miljødirektoratet har vært i kontakt med de to norske produsenter av mørk jordhumle av norsk opprinnelse i april etter at støttebrevet fra NGF ble mottatt, som opplyser at selv om de oppgir at humleproduksjonen har vært noe lavere enn forventet, så har de humlebol tilgjengelig også for vårsesongen. Humleprodusentene leverer bol i de aktuelle vårmånedene til sine kunder, bl.a. til enkelte tomatdyrkere.

For å redusere risikoen for spredning av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse og uheldige følger for biologisk mangfold, har søker vist til tiltakene som er nevnt i NGFs støttebrev. Selv om brukstiden for humlebolene begrenses til fire uker, er det fortsatt en risiko for rømming av droner, arbeidere og dronning. Dersom en dronning dør, vil nye droner produseres allerede etter ca. tre uker. Dronninglås kan til en viss grad redusere risikoen for spredning, men er ingen garanti for at dronning og eventuelt droner ikke kan komme ut av bolet.

I vurderingen av om det skal gis tillatelse til bruk av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse i den omsøkte perioden, legger Miljødirektoratet stor vekt på forskriftens forarbeider, som gir føringer om at det skal være en restriktiv praksis med hensyn til å gi tillatelse utenfor perioden 15. november til 15. februar. I vurderingen må også hensynet til å hindre videre spredning av mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse i norsk natur, avveies mot de ulempene tomatdyrkere får ved at de ikke får benytte slike humler til pollinering. Selv om tomatdyrkerne skulle få økte kostnader som følge av at de ikke får tillatelse til å bruke mørk jordhumle av utenlandsk opprinnelse, mener imidlertid Miljødirektoratet at hensynet til å hindre utsetting som kan medføre uheldige følger for det biologiske mangfold, må veie tyngst i denne saken. I denne sammenheng vil Miljødirektoratet påpeke at risikoen for negative miljøeffekter ved bruk av humler er vesentlig større på våren enn på vinteren, siden rømte individer vil overleve og ha stor spredningsevne om våren. I denne perioden er også de fleste av de stedegne humlene aktive. De risikoreduserende tiltakene NGF har foreslått, vil, etter Miljødirektoratets syn, bare i begrenset grad bidra til å redusere risikoen for rømming, jf. naturmangfoldloven § 12.

4. Vedtak

Miljødirektoratet avslår søknaden til Ola Sunde Gartneri om bruk av mørk jordhumle (*Bombus terrestris*) av utenlandsk opprinnelse, til pollinering av tomatplanter i veksthus, jf. forskrift om fremmede organismer § 10.

Dette vedtaket kan påklages til Klima- og miljødepartementet innen tre uker etter at dette brevet ble mottatt. Eventuell klage sendes til Miljødirektoratet.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Bjarte Rambjør Heide seksjonsleder	Tomas Holmern seniorrådgiver

Kopi til:

Klima- og miljødepartementet	Postboks 8013 Dep	0030	OSLO
Norsk Gartnerforbund	Schweigaardsgt. 34 F	0191	OSLO
Fylkesmannen i Rogaland	Postboks 59 Sentrum	4001	Stavanger
Mattilsynet	Postboks 383	2381	Brumunddal